

Фокиш Л. В.,*кандидат юридичних наук, доцент**Дніпровського державного університету внутрішніх справ**ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8930-083X>*

ПУБЛІЧНЕ ГАРАНТУВАННЯ ЯК ФІНАНСОВО-ПРАВОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ПОСТВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВИ

Анотація. У статті досліджено публічне гарантування як фінансово-правовий інструмент поствоєнного відновлення держави. Визначено його правову природу, місце у системі публічного кредиту та особливості нормативно-правового регулювання. Обґрунтовано, що публічне гарантування є самостійною формою участі держави у кредитних відносинах, яка формує умовні боргові зобов'язання та сприяє залученню приватних і міжнародних інвестицій.

Особливу увагу приділено функціональному значенню публічних гарантій у повоєнних умовах, коли обмеженість бюджетних ресурсів зумовлює необхідність застосування непрямих фінансових механізмів, здатних забезпечити мобілізацію значного інвестиційного капіталу без негайного здійснення державних видатків. Публічне гарантування охарактеризовано як інструмент зниження інвестиційних ризиків, підвищення кредитоспроможності позичальників та відновлення довіри до держави як надійного учасника фінансових правовідносин.

У статті проаналізовано основні проблеми правового регулювання публічного гарантування в Україні, зокрема недостатню деталізацію процедур надання та реалізації гарантій, обмежений доступ суб'єктів малого і середнього підприємництва до гарантійної підтримки, а також наявність фіскальних та інституційних ризиків. Обґрунтовано, що чинне нормативно-правове регулювання має переважно рамковий характер і не забезпечує формування комплексного механізму ефективного застосування та моніторингу гарантійних зобов'язань.

Визначено, що публічне гарантування має значний потенціал як інструмент поствоєнного відновлення держави, однак ефективність його застосування безпосередньо залежить від удосконалення нормативно-правової бази, посилення правової визначеності, прозорості та ефективності управління.

Ключові слова: публічне гарантування, державні гарантії, публічний кредит, публічні фінанси, поствоєнне відновлення.

Постановка проблеми. Поствоєнне відновлення держави є одним із найскладніших етапів суспільного розвитку, що поєднує економічні, соціальні, інституційні та правові виклики. В умовах масштабних руйнувань інфраструктури, зниження інвестиційної активності та обмеженості бюджетних ресурсів держава змушена шукати ефективні фінансово-правові інструменти, здатні забезпечити мобілізацію інвестиційного капіталу, мінімізувати ризики та стимулювати економічне зростання. Одним із таких інструментів виступає публічне гарантування, яке дедалі частіше використовується у практиці постконфліктного та поствоєнного відновлення різних країн світу [2].

Актуальність дослідження публічного гарантування зумовлена тим, що воно поєднує в собі елементи фінансового та бюджетного права, водночас залишаючись відносно недостатньо розробленим у національній правовій доктрині як самостійний правовий інститут. У поствоєнний період публічні гарантії набувають особливого значення, оскільки дозволяють державі брати на себе умовні зобов'язання без негайного прямого бюджетного фінансування, створюючи при цьому правові умови для залучення приватних та міжнародних інвестицій у відбудову економіки, інфраструктури та соціальної сфери.

Водночас застосування публічного гарантування пов'язане з підвищеними фінансовими та правовими ризиками, зокрема ризиками зростання державного боргу, непрозорості прийняття рішень, а також порушення принципів бюджетної збалансованості та публічного інтересу. Саме тому постає необхідність комплексного фінансово-правового аналізу публічного гарантування як інструменту поствоєнного відновлення, з урахуванням його правової природи, функціонального призначення та місця у системі державної фінансової політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ступінь наукової розробленості інституту публічного гарантування свідчить про фрагментарний характер наявних досліджень. У працях вітчизняних науковців основна увага приділяється державним гарантіям у контексті бюджетного процесу, управління державним боргом, а також фінансових ризиків [6; 10]. Разом із тим питання публічного гарантування як комплексного фінансово-правового інструменту, спрямованого саме на забезпечення поствоєнного відновлення держави, залишаються недостатньо висвітленими. У наукових дослідженнях переважає економічний підхід, тоді як правова природа, межі та умови застосування публічних гарантій потребують поглибленого теоретико-правового осмислення.

Окремі аспекти проблематики простежуються у міжнародних аналітичних звітах та документах міжнародних фінансових інституцій, де публічні гарантії розглядаються як інструмент зниження інвестиційних ризиків у країнах, що перебувають у стані відновлення після збройних конфліктів [1; 2]. Проте такі підходи здебільшого не адаптовані до особливостей національного правопорядку та не враховують специфіку фінансово-правового регулювання публічних гарантій в Україні.

З огляду на зазначене, дослідження публічного гарантування як складової системи фінансово-правових механізмів поствоєнного відновлення держави є своєчасним і необхідним, а його результати можуть мати як теоретичне, так і прикладне значення для розвитку фінансово-правової науки та вдосконалення правового механізму державної відбудови.

Метою статті є дослідження публічного гарантування, зокрема з'ясування його правової природи, місця у системі публічного кредиту, особливостей нормативно-правового регулювання, а також визначення його ролі та напрямів застосування у системі публічних фінансових відносин у контексті поствоєнного відновлення держави.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах поствоєнного відновлення України особливого значення набуває формування ефективної системи фінансово-правових інструментів, здатних забезпечити залучення значних інвестиційних ресурсів для відбудови економіки та модернізації інфраструктури. Масштабність завдань відновлення за умов обмежених бюджетних можливостей держави зумовлює необхідність застосування механізмів, що дозволяють поєднати публічні фінансові ресурси з потенціалом приватного та міжнародного капіталу. У цьому контексті особливу роль відіграє публічне гарантування, що виступає одним із ключових інструментів стимулювання інвестиційної активності у післявоєнний період.

Застосування публічних гарантій створює передумови для реалізації масштабних інфраструктурних, енергетичних, соціальних та інноваційних проєктів без необхідності негайного використання бюджетних коштів на початкових етапах їх фінансування. Завдяки гарантійному механізму держава бере участь у фінансових відносинах як суб'єкт, що забезпечує додатковий рівень надійності для кредиторів та інвесторів, знижуючи ризики фінансування проєктів в умовах економічної нестабільності. Це особливо важливо в умовах післявоєнного відновлення, коли інвестиційні рішення значною мірою залежать від рівня правових гарантій та фінансової стабільності держави.

У цьому зв'язку публічне гарантування виконує не лише фінансову, але й інституційну функцію, сприяючи відновленню довіри до держави як учасника економічних відносин та гаранта стабільності правового середовища. Формування ефективної системи публічних гарантій дозволяє стимулювати залучення довгострокового капіталу, активізувати інвестиційну діяльність та забезпечити реалізацію стратегічних проєктів, необхідних для відновлення економічного потенціалу країни.

У системі публічних фінансів публічне гарантування посідає особливе місце, виступаючи невід'ємним елементом механізму публічного кредиту поряд із державними (місцевими) запозиченнями та бюджетним кредитуванням. Зазначені форми участі держави у фінансово-кредитних відносинах мають спільну мету – забезпечення реалізації публічних інтересів шляхом мобілізації фінансових ресурсів, однак відрізняються за способом правового та фінансового впливу.

Державні (місцеві) запозичення передбачають безпосереднє залучення боргових ресурсів до бюджету, внаслідок чого держава виступає основним боржником і набуває прямих зобов'язань перед кредиторами. Бюджетне кредитування, у свою чергу, характеризується спрямуванням бюджетних коштів на умовах повернення конкретному позичальнику, що зумовлює безпосереднє видаткове навантаження на бюджет [4]. На відміну від зазначених форм, публічне гарантування реалізується як опосередкований фінансово-правовий механізм, що не пов'язаний із первинним рухом бюджетних коштів, але водночас створює для держави умовні боргові зобов'язання.

У науковій літературі державні та місцеві гарантії також розглядаються як самостійні форми фінансової діяльності держави,

що мають публічно-правову природу та реалізуються в межах бюджетних правовідносин [8; 11].

Водночас доцільно розмежовувати публічне гарантування як ширшу фінансово-правову категорію та державні (місцеві) гарантії як форму його реалізації.

У фінансово-правовому розумінні публічне гарантування слід розглядати як форму участі держави у публічних кредитних відносинах, у межах яких вона бере на себе зобов'язання забезпечити виконання боргових зобов'язань позичальника перед кредитором у разі настання визначених законом або договором умов. Такий механізм ґрунтується на принципі субсидіарної відповідальності держави, за якої вона не є первинним боржником, проте виступає гарантом платоспроможності іншого суб'єкта.

Особливістю публічного гарантування є те, що воно спрямоване не на пряме фінансування потреб держави або позичальника, а на підвищення їх фінансової стійкості та кредитоспроможності. Завдяки державній гарантії позичальник отримує можливість залучити фінансові ресурси на вигідніших умовах, зокрема за нижчою процентною ставкою або на триваліший строк, тоді як кредитор отримує додаткове забезпечення виконання зобов'язання у формі публічної відповідальності держави.

Таким чином, гарантійний механізм розширює фінансовий інструментарій держави, дозволяючи мобілізувати значні обсяги капіталу без негайного збільшення видаткового навантаження на бюджет. Водночас публічне гарантування формують потенційні бюджетні ризики, оскільки у разі невиконання позичальником своїх зобов'язань держава зобов'язана виконати гарантійні зобов'язання за рахунок бюджетних коштів. Саме ця обставина зумовлює необхідність чіткого правового регулювання порядку надання, обліку та виконання державних гарантій.

У доктринальному аспекті публічне гарантування доцільно розглядати як складову інституту публічного кредиту, що поєднує риси фінансового зобов'язання та інструменту державної фінансової політики. На відміну від приватноправових форм забезпечення виконання зобов'язань, публічне гарантування ґрунтується на пріоритеті публічного інтересу, бюджетної відповідальності та спеціального правового режиму, визначеного нормами фінансового та бюджетного права.

У найбільш узагальненому вигляді публічне гарантування можна визначити як форму участі держави або органу місцевого самоврядування у публічних кредитних відносинах, за якої публічний орган влади бере на себе умовне зобов'язання відповідати перед кредитором за виконання боргових зобов'язань позичальника у разі настання визначених законом або договором умов. Така дефініція дозволяє розкрити публічне гарантування не лише як фінансовий інструмент, а й як самостійний інститут фінансового права.

Як інститут фінансового права публічне гарантування характеризується сукупністю специфічних ознак, що дозволяють відмежувати його від суміжних правових конструкцій.

По-перше, воно має публічно-правовий характер, оскільки ґрунтується на імперативних нормах фінансового та бюджетного законодавства і спрямоване на забезпечення публічного інтересу. Надання гарантій не є проявом автономії волі держави як рівноправного учасника цивільного обороту, а здійснюється в межах встановлених законом процедур і обмежень.

По-друге, характерною ознакою публічного гарантування є умовність фінансового зобов'язання. Держава чи орган місцевого самоврядування не несе первинного боргового наванта-

ження, а її обов'язок з виконання гарантії виникає лише у разі невиконання або неналежного виконання зобов'язань основним боржником. Така умовність зумовлює віднесення публічних гарантій до категорії умовних зобов'язань бюджету [12].

По-третє, публічне гарантування тісно пов'язане з бюджетною відповідальністю держави (органу місцевого самоврядування), оскільки у разі реалізації гарантії її виконання здійснюється за рахунок бюджетних коштів. Це зумовлює необхідність попереднього обліку гарантій у системі публічних фінансів, а також запровадження спеціальних механізмів контролю за їх наданням і виконанням.

По-четверте, гарантійний механізм має виражену функціональну спрямованість на стимулювання економічних процесів. На відміну від бюджетного фінансування, гарантії не мають на меті пряме перерозподілення бюджетних ресурсів, а спрямовані на створення правових і фінансових умов для залучення позабюджетних коштів, зокрема приватного і міжнародного капіталу та зниження інвестиційних ризиків [1].

По-п'яте, важливою ознакою публічного гарантування є його інституційна обмеженість, що проявляється у встановленні законодавчих лімітів, критеріїв відбору проєктів та суб'єктів, а також у спеціальному порядку прийняття рішень про надання гарантій. Такі обмеження зумовлені необхідністю забезпечення фінансової стабільності та запобігання надмірному накопиченню умовних боргових зобов'язань держави.

По-шосте, важливою ознакою публічного гарантування є його подвійна правова природа, що проявляється у поєднанні ознак боргового зобов'язання та способу забезпечення виконання зобов'язань. З одного боку, державна або місцева гарантія формує умовне боргове зобов'язання публічного суб'єкта, яке у разі настання гарантійного випадку трансформується у реальне бюджетне зобов'язання. З іншого боку, вона виконує функцію забезпечення виконання зобов'язань основного боржника, підвищуючи його кредитоспроможність та знижуючи ризики кредитора. Така подвійність зумовлює особливе місце публічного гарантування у системі публічного кредиту та відмежовує його як від класичних форм державного боргу, так і від приватноправових способів забезпечення зобов'язань [12, с. 135].

Отже, публічне гарантування як інститут фінансового права слід розглядати як складну правову конструкцію, що поєднує елементи публічного кредиту, бюджетної відповідальності та державного фінансового регулювання. Його правова природа визначається не лише формою забезпечення виконання зобов'язань, а й функціональним призначенням у системі публічних фінансів, що набуває особливої актуальності в умовах постоєнного відновлення держави.

Нормативно-правове регулювання публічного гарантування в Україні формується насамперед у межах бюджетного та фінансового законодавства, що зумовлено його належністю до інституту публічного кредиту та безпосереднім зв'язком із бюджетною відповідальністю держави. Центральне місце у цій системі посідає Бюджетний кодекс України, який визначає правові засади надання, обліку та виконання державних гарантій як різновиду публічних фінансових зобов'язань.

Відповідно до положень Бюджетного кодексу України гарантійне зобов'язання – зобов'язання гаранта повністю або частково виконати боргові зобов'язання суб'єкта господарювання – резидента України перед кредитором у разі невиконання таким суб'єктом його зобов'язань за кредитом (позикою),

залученим під державну чи місцеву гарантію [5]. Такий підхід законодавець підтверджує фінансово-правову природу гарантій як умовних боргових зобов'язань, виконання яких залежить від настання визначених обставин, зокрема невиконання основним боржником своїх зобов'язань.

Правове регулювання публічного гарантування характеризується поєднанням матеріальних і процедурних норм. Матеріальні норми визначають зміст гарантійних зобов'язань, коло суб'єктів та допустимі напрями їх застосування, тоді як процедурні норми встановлюють порядок прийняття рішень про надання гарантій, їх облік у складі державного боргу та контроль за виконанням. Надання державних гарантій здійснюється, як правило, у межах граничного обсягу, встановленого законом про Державний бюджет України на відповідний рік, що слугує інструментом запобігання надмірному накопиченню умовних зобов'язань держави [5].

Особливістю нормативного регулювання публічного гарантування є його тісний зв'язок із бюджетним процесом. Рішення про надання гарантій приймаються з урахуванням макроекономічних показників, стану державних фінансів та пріоритетів бюджетної політики. Це означає, що публічне гарантування не може здійснюватися поза межами бюджетного планування та фінансового контролю, на відміну від приватноправових гарантій, які залежать виключно від волі сторін договору.

Важливим елементом правового механізму публічного гарантування є регламентація відповідальності за виконання гарантійних зобов'язань. У разі настання гарантійного випадку виконання державою відповідних зобов'язань здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, що трансформує умовне зобов'язання у реальне бюджетне видаткове зобов'язання. Така трансформація обумовлює необхідність чіткого правового визначення підстав, порядку та джерел фінансування виконання гарантій, а також подальшого регресного стягнення коштів із основного боржника [10].

Нормативне регулювання публічного гарантування в Україні також доповнюється підзаконними нормативно-правовими актами, зокрема постановами Кабінету Міністрів України (зокрема, Положення про управління ризиками, пов'язаними з наданням державних гарантій, та розподіл таких ризиків між державою, кредиторами і позичальниками, затвердженим постановою КМУ від 23.02.2011 № 131, Порядок відбору інвестиційних проєктів, для реалізації яких надається державна підтримка, затвердженим постановою КМУ від 13.11.2013 № 835 та Порядком надання місцевих гарантій, затвердженим постановою КМУ від 14.05.2012 № 541 тощо), а також нормативними актами Міністерства фінансів України, які деталізують порядок надання та обслуговування гарантій, умови відбору проєктів і позичальників та механізми управління фінансовими ризиками. Зазначені акти конкретизують бюджетно-процедурні аспекти надання гарантій, однак не формують цілісної концепції правового регулювання публічного гарантування як інституту фінансового права.

Незважаючи на значний потенціал публічного гарантування як фінансово-правового інструменту постоєнного відновлення держави, чинна система його правового регулювання в Україні характеризується низкою проблем і прогалин, що істотно обмежують ефективність використання цього механізму на практиці. Аналіз нормативно-правової бази свідчить, що законодавець регулювання публічного гарантування зосереджене переважно на процедурно-бюджетних аспектах, тоді як питання функціональ-

ного призначення гарантій як інструменту стимулювання економічного відновлення залишаються недостатньо врегульованими.

Нормативні засади надання державних гарантій визначені, зокрема, положеннями Бюджетного кодексу України, який встановлює загальні умови, порядок та граничні обсяги гарантійних зобов'язань держави. Водночас відповідні норми мають переважно рамковий характер і не забезпечують достатньої деталізації механізмів практичної реалізації гарантійної політики. Це обумовлює необхідність подальшого розвитку правового регулювання у цій сфері.

Однією з ключових проблем є недостатня деталізація процедур надання та реалізації публічних гарантій. Норми бюджетного законодавства визначають загальні умови та граничні обсяги державних гарантій, проте не містять комплексного регулювання щодо критеріїв відбору проєктів, методів оцінки фінансових ризиків, а також механізмів моніторингу виконання гарантованих зобов'язань. У результаті значна частина управлінських рішень у цій сфері приймається на рівні підзаконних актів або індивідуальних адміністративних рішень, що знижує рівень правової визначеності та ускладнює прогнозування бюджетних наслідків застосування гарантій.

Ще однією суттєвою проблемою є обмежений доступ малого і середнього бізнесу до механізмів публічного гарантування. На практиці державні гарантії переважно спрямовуються на фінансування великих інфраструктурних або стратегічних проєктів, тоді як суб'єкти малого і середнього підприємництва, які відіграють важливу роль у відновленні економічної активності та зайнятості у поствоєнний період, залишаються поза межами гарантійної підтримки. Така ситуація зумовлена як високими вимогами до фінансової спроможності позичальників, так і відсутністю спеціальних правових механізмів гарантійної підтримки, адаптованих до потреб малого і середнього бізнесу [3].

Важливим аспектом функціонування гарантійного механізму є також наявність фінансових ризиків, пов'язаних із накопиченням умовних боргових зобов'язань держави. Умовний характер гарантійних зобов'язань може створювати уявлення про їх бюджетну нейтральність, що іноді стимулює їх активне використання без належної оцінки довгострокових фінансових наслідків. Водночас у разі реалізації гарантій такі зобов'язання трансформуються у прямі бюджетні витрати, що може призвести до зростання державного боргу та погіршення показників бюджетної стійкості [7].

Окрему групу становлять інституційні ризики, пов'язані з недостатнім рівнем прозорості у сфері надання державних (місцевих) гарантій. Обмежена публічність інформації щодо отримувачів гарантій, умов їх надання та результатів виконання гарантійних зобов'язань створює передумови для зловживань і корупційних ризиків. Відсутність систематизованого відкритого реєстру публічних гарантій та повноцінної системи звітності щодо їх виконання ускладнює здійснення ефективного парламентського, фінансового та громадського контролю.

Таким чином, існуючі проблеми правового регулювання публічного гарантування свідчать про необхідність його подальшого концептуального та нормативного вдосконалення. Посилення правової визначеності механізмів надання гарантій, розширення доступу до гарантійної підтримки для суб'єктів малого і середнього підприємництва, а також підвищення прозорості управління умовними борговими зобов'язаннями держави є важливими передумовами перетворення публічного

гарантування на ефективний фінансово-правовий інструмент поствоєнного відновлення держави.

У системі відновлення держави публічне гарантування може застосовуватися у кількох взаємопов'язаних напрямках, кожен із яких має самостійне фінансово-правове значення. Його функціональне призначення не обмежується лише забезпеченням виконання окремих боргових зобов'язань, а полягає у створенні правових передумов для мобілізації фінансових ресурсів у стратегічно важливих сферах відбудови.

Передусім публічні гарантії можуть використовуватися для кредитного забезпечення відбудови критичної інфраструктури. Йдеться про фінансування проєктів у сфері енергетики, транспорту, житлово-комунального господарства, охорони здоров'я, освіти та інших об'єктів, від яких безпосередньо залежить функціонування держави та забезпечення базових потреб населення. У таких випадках гарантія дозволяє зменшити кредитний ризик для фінансових установ і тим самим полегшує доступ до довгострокового фінансування.

Іншим важливим напрямом є стимулювання інвестиційної діяльності у виробничому та інноваційному секторах економіки. Публічне гарантування створює додаткові механізми захисту для суб'єктів інвестування, підвищуючи привабливість проєктів, реалізація яких у поствоєнний період пов'язана з підвищеним рівнем правової, економічної та інституційної невизначеності. З фінансово-правового погляду це означає, що держава за допомогою гарантійного механізму не заміщує приватний капітал, а формує умови для його активнішого залучення.

Особливого значення публічне гарантування набуває у сфері залучення міжнародного фінансування [9; 13, с. 60]. Умови поствоєнного відновлення вимагають не лише внутрішньої мобілізації фінансових ресурсів, а й широкої участі міжнародних фінансових організацій, іноземних інвесторів та кредитних агентств. У такому разі гарантія виконує функцію інструмента зниження ризиків, забезпечуючи більший рівень правової та фінансової передбачуваності для зовнішніх контрагентів.

Не менш важливим є використання публічного гарантування для підтримки проєктів розвитку територіальних громад. У післявоєнний період саме на місцевому рівні концентруватиметься значна частина відновлювальних заходів, пов'язаних із житлом, комунальною інфраструктурою, транспортом і місцевими соціальними послугами. Надання гарантій у цій сфері може стати правовим інструментом підвищення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування без порушення принципів бюджетної децентралізації.

Крім того, публічне гарантування може використовуватися як засіб підтримки малого і середнього підприємництва, яке відіграє ключову роль у відновленні зайнятості, розвитку регіональної економіки та формуванні внутрішнього ринку. За умов належного нормативного оформлення державні гарантії здатні компенсувати недостатність засавного забезпечення, обмежений доступ до кредитних ресурсів та інші фінансові бар'єри, з якими стикаються суб'єкти малого і середнього бізнесу в умовах поствоєнної економіки.

Таким чином, напрямки застосування публічного гарантування у системі поствоєнного відновлення держави свідчать про його багатofункціональний характер. Воно може виступати не лише способом забезпечення боргових зобов'язань, а й самостійним фінансово-правовим механізмом стимулювання відбудови, інвестиційної активності, територіального розвитку

та міжнародного фінансового співробітництва. Саме тому ефективність цього інституту залежить не лише від обсягу наданих гарантій, а й від правильного визначення пріоритетних сфер їх застосування.

Висновки. Публічне гарантування є важливим фінансово-правовим інструментом поствоєнного відновлення держави та посідає особливе місце у системі публічних фінансів. Його правова природа полягає у формуванні умовних зобов'язань держави щодо забезпечення виконання боргових зобов'язань позичальника перед кредитором. На відміну від державних (місцевих) запозичень і бюджетного кредитування, публічне гарантування не передбачає безпосереднього первинного використання бюджетних коштів, що дозволяє розглядати його як самостійну форму участі держави у публічних кредитних відносинах та складову інституту публічного кредиту.

Чинне нормативно-правове регулювання публічного гарантування в Україні має переважно рамковий характер і зосереджується на процедурно-бюджетних аспектах надання гарантій. Водночас недостатня деталізація процедур, обмежений доступ малого і середнього бізнесу до гарантійної підтримки, а також фінансові та інституційні ризики істотно знижують ефективність цього механізму. Це свідчить про необхідність подальшого вдосконалення правового регулювання у напрямі підвищення правової визначеності, прозорості та ефективності управління умовними борговими зобов'язаннями держави.

У системі поствоєнного відновлення публічне гарантування може бути використане для кредитного забезпечення відбудови критичної інфраструктури, стимулювання інвестиційної діяльності, залучення міжнародного фінансування, розвитку малого та середнього підприємництва. Завдяки цьому воно виконує не лише фінансову, а й інституційну функцію, сприяючи зниженню інвестиційних ризиків, зміцненню довіри до держави та формуванню стабільного економічного середовища у поствоєнний період.

Література:

1. OECD. The Role of Public Debt Managers in Contingent Liability Management. Paris : OECD Publishing, 2019. URL: https://www.oecd.org/en/publications/the-role-of-public-debt-managers-in-contingent-liability-management_93469058-en.html (дата звернення: 16.03.2026).
2. World Bank. The World Bank's Experience with Post-Conflict Reconstruction. Washington, DC : World Bank, 2010. URL: <https://ieg.worldbankgroup.org/sites/default/files/Data/reports/postcon.pdf>
3. Бортніков Г. П. Фінансова підтримка кредитування малого та середнього бізнесу за допомогою державних гарантій. *Фінанси України*. 2018. № 8. С. 75–90.
4. Киян В., Обушенко Н. та ін. Бюджетне право : навчальний посібник. Дніпро : ДДУВС, 2025. 372 с. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/16809>
5. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08 лип. 2010 р. № 2456-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50–51.
6. Вергелюк Ю. Державні гарантії в контексті забезпечення боргової безпеки. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2024. № 2(14). С. 95–102.

7. Дмитрик О.О., Токарева К.О. Державні та місцеві гарантії як форми державної підтримки суб'єктів господарювання. *Право та інноваційне суспільство*. 2019. № 2. С. 53–61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pric_2019_2_10
8. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Проць І. М. та ін. Фінансове право України : навчальний посібник. Львів : СПОЛОМ, 2022. 394 с.
9. Кривошея Р. В. Гарантування іноземних інвестицій як інструмент забезпечення економічної безпеки держави. *Економіка та суспільство*. 2025. № 6. С. 106–113. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2025/06/6.25._topic_Roman-Kryvosheya-o-106-113.pdf
10. Рядінська В. О., Нефьодов С. В. Фінансово-правове регулювання надання державних (місцевих) гарантій в Україні : монографія. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 212 с.
11. Фінансове право : підручник / за ред. Т. Є. Кагановської, М. П. Кучерявенка ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2022. 432 с.
12. Фокша Л. В. Фінансово-правова сутність публічного кредиту. *Право і суспільство*. 2016. № 3. С. 132–136.
13. Хрімлі О. В. Державні гарантії як спосіб захисту прав інвесторів. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 2. С. 58–62. URL: <https://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/02/12.pdf> (дата звернення: 20.03.2026).

Foksha L. Public uarantees as a financial and legal instrument of post-war state recovery

Summary. The article examines public guarantees as a financial and legal instrument of post-war state recovery. It defines their legal nature, place within the system of public credit, and the specific features of their regulatory framework. It is substantiated that public guarantees represent a distinct form of state participation in credit relations, which generates contingent liabilities and facilitates the attraction of private and international investment.

Particular attention is paid to the functional role of public guarantees in post-war conditions, where limited budgetary resources necessitate the use of indirect financial mechanisms capable of mobilizing significant investment capital without immediate public expenditure. Public guarantees are characterized as an instrument that reduces investment risks, enhances the creditworthiness of borrowers, and contributes to restoring trust in the state as a reliable financial actor.

The article identifies key problems in the legal regulation of public guarantees in Ukraine, including insufficient procedural detail, limited access for small and medium-sized enterprises to guarantee support, and the existence of fiscal and institutional risks. It is argued that the current regulatory framework remains predominantly general and does not provide a comprehensive mechanism for the effective implementation and monitoring of guarantees.

The conclusion emphasizes that public guarantees have significant potential as a tool for post-war recovery, particularly in infrastructure development, investment stimulation, and international financial cooperation. However, their effectiveness depends on improving the legal framework, strengthening transparency and accountability, and ensuring effective management of contingent public liabilities.

Key words: public guarantees, state guarantees, public credit, public finance, post-war recovery, budgetary responsibility.

Дата першого надходження статті до видання: 27.06.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.07.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 10.09.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)